Sambandskontoret

Februar 1944.

K R I G S O V E R S I K T .

Det nye året er begynt som det gamle sluttet med alliert initiativ på alle fronter i Europa såvelsom i Det fjerne østen. Tyngdepunktet i operasjonene ligger dog fremdeles på

Østfronten, der kampvirksomheten under stadig veksling av brennpunkter strekker seg over hele fronten fra Svartehavet til Finskebukta. Etter at det store russiske gjennombrudd i Kievsektoren hadde åpnet veien for Vatutins 1. ukrainske armé som over Sjitomir og Korosten fortsatte vestover inn i Polen og mot sydvest over Berditsjev trengte fram mot Bug, var stillingen for de tyske armeer i Dnjeprbuen ytterst kritisk, men også denne gang lyktes det von Manstein å avverge katastrofen ved å kaste inn de tilgjengelige reserver i en motoffensiv i området øst og nord for Vinnitsa. En temporær stabilisering av sydfronten var følgen. Vatutins og Konjevs armeer trengte en pause til omgrupperinger, utbygging av forbindelseslinjer og framføring av nye forsyninger. Imens fant den russiske hærledelse tiden inne til å begynne en offensiv som lenge hadde vært under forberedelse på **Leningradfronten.** De tyske stillinger på denne front var ansett for å være på det nærmeste ugjennomtrengelige, både p.g.a. befestningene og de vanskeligheter terrenget bereder angriperen. Det hadde imidlertid lykkes russerne å konsentrere slike artilleristyrker i frontbuen omkring Leningrad og i det vestenforliggende brohode ved Oranienbaum at selv de sterkeste befestninger ble knust under trommeilden og de kraftige blyangrep. 17. januar kunne Moskva melde at fronten var brutt på flere steder, og få dager senere oppnådde styrkene fra Oranienbaum og Leningrad kontakt ved Krasnoje Selo. Betydelige tyske styrker ble avskåret og offensiven førtes videre med uforminske kraft, - sydvestover mot Narva og Peipussjøen og sydover mot knutepunktet Luga. Imidlertid var Novgorod like nord for Ilmensjøen erobret ved omgående bevegelser nord og syd for byen. Også fra dette avsnitt støtte russerne fram mot Luga så de tyske divisjoner i nordøst langs elvene Volchov og Lovat stod i fare for å bli avskåret og måtte slå til retrett, hvorved det siste stykke av den direkte jernbane Leningrad-Moskva ble befridd. Etter vel 3 ukers offensiv er resultatet at fronten er forskjøvet vel 100 km. vestover langs Finskebukta, henimot 150 km. sydover fra Leningrad og vel 50 km. vestover fra Novgorod. I store trekk går nu fronten fra Finskebukta rett syd over Narva til Peipussjøen, derfra østover like syd for knutepunktet Luga som nettopp er tatt, og så mot sydøst til Ilmensjøen der russerne truer byen Sjimsk. Første fase i operasjonene på Leningradfronten er nu avsluttet i og med at beleiringen av Leningrad er fullstendig og definitivt hevet. Vi skal senere komme tilbake til de fjernere mål operasjonene i dette avsnitt kan tenkes å sikte mot.

Ennu mens kampene raste på det heftigste på nordfronten gjenopptok generalene Vatutin og Konjev sine operasjoner i Ukraina der tre brennpunkter utkrystalliserte seg på den 600 km. lange front mellom Sarny og Nikopol. Lengst i vest gjorde de russiske styrker som står på polsk område et framstøt mot vest og sydvest, rykket 80 km. fram på få dager og erobret de viktige byer Rovno og Lutsk. Ved det annet brennpunkt, 3-400 km. lenger sydøst, kan russerne melde om enda mer sensasjonelle resultater idet Vatutins offensiv mot sydøst fra Bjelaja Tsjerkov avsnittet har ført til forening med general Konjevs styrker som fra Kirovograd støtte fram mot nordvest, med det resultat at den 8. tyske armé bestående av en pansordivisjon og 9 infanteridivisjoner, ialt omkr. 120 000 mann, er innesluttet i en 65 x 30 km. stor sekk sør for Kanjev ved Dnjepr. Dette er den første vellykte omringning siden Stalingradkatastrofen. Alle forsøk fra von Mansteins side på å komme den 8. armé til unnsetning har vært forgjeves. Heller ikke forsøkene på å unnsette de innesluttede luftveien

har vært vellykket. Bare på en enkelt dag ble 73 Junkers 52 transportfly skutt ned. Under disse omstendigheter taler alt for at den innesluttede armé går en hurtig undergang imøte. Men her som ved Stalingrad skal Hitler ha forlangt at det kjempes "til siste mann", et offer som kanskje er nødvendig hvis enda større katastrofer skal avverges. Det er følgene av Hitlers krav om å holde "manganbyene" inne i Dnjeprbuen for enhver pris som nu melder seg. Tyskerne må betale dyrt for sin "Führers" prestisjestrategi. - Alt tyder på at det ikke blir med de 120 000 mann som nu er iferd med å gå sin undergang imøte. Også ved det tredje brennpunkt på den ukrainske front, helt inne i Dnjeprbuen ved Nikopol og brohodet sør for Dnjepr har russerne oppnådd store resultater. Under et konsentrisk angrep har general Malinovskij fra nord over jernbaneknutepunktet Apostolovo nådd nedre Dnjepr og avskåret de 5 tyske divisjoner som så hårdnakket har forsvart brohodet ved Nikopol. Dermed er den von Mansteinske armés forankring inne i Dnjeprkneet endelig brutt, og kampene raser nu ved Krivoj Rog, 50-100 km. lenger vest. -

Allerede nu kan det sies at den røde armé har nådd imponerende resultater under vinteroffensiven. Framgangen på Leningradfronten har kanskje ikke så stor strategisk betydning, men det er dog en viktig etappe på veien mot det fjernere mål: åpningen av Finskebukta og gjenerobring av baser ved Østersjøen. Forholdene ligger vel tilrette for virkeliggjørelsen av disse mål som totalt ville endre den strategiske situasjon i Østersjøen og gjøre stillingen for Finnland ytterst kritisk. De russiske styrker som fra nord presser mot Sjimsk, vest for Ilmensjøen er en potentiell trusel i ryggen av den tyske nøkkelstilling Staraja Russa, syd for Ilmensjøen. Enda farligere ville et russisk framstøt fra Veliki Luki-avsnittet nordvestover mot knutepunktet Pskov, nær Peipussjøens sydende, være. En slik kile ville avskjære retretten for de tyske arméer mellom Veliki Luki og Ilmensjøen og mellom denne og Peipussjøen. Aller farligst for den tyske nordfront ville imidlertid en stort anlagt offensiv rett vest over Dünaburg mot Riga være. En slik offensiv lar seg imidlertid ikke gjennomføre så lenge Vitebsk er på tyske hender. Tyskerne har derfor tungtveiende grunner for sitt seige forsvar av denne nøkkel til Balticum. Nettopp som disse linjer skrives raser voldsomme kamper om dette knutepunkt. Faller Vitebsk åpner det seg store muligheter for de russiske arméer, både i retning av Balticum og sydvestover mot Hvite-Russland. Disse store perspektiver tiltross er og blir imidlertid sydfronten det strategiske tyngdepunkt i øst. Etter den store omringning ved Kanjev og likvideringen av det tyske brohode ved Nikopol er det tyske forsvar i Dnjeprbuen helt undergravet og selv om de innesluttede tyske divisjoner kjemper til siste mann, vil de sikkert bare en stakket stund kunne utsett det konsentriske angrep mot Kherson, Nikolajev og Odessa som etter all sannsynlighet er på trappene. Von Manstein må imidlertid samtidig forberede seg på å møte en kanskje ennu alvorligere fare lenger vest, der den strategiske stilling etter erobringen av Rovno og Lutsk er lagt tilrette for en storstilet russisk omfatningsmanøver mot syd over Lwow (Lemberg) og Tarnopol i retning av Bukovina og Besarabia. Under disse forhold står neppe noen annen utvei åpen for von Manstein enn å søke å redde mest mulig av sine arméer tilbake til Bug og Dnjestr for der å oppta forsvaret av Romania og de vitale oljekilder. - Til slutt noen ord om

Italiafronten. Det er neppe for meget sagt at opprettelsen av brohodet ved Nettuno ikke har innløst de forventninger som mange næret på alliert hold. Tross de intense flyangrep mot de tyske forbindelseslinjer har det lykkes von Kesselring på forbausende kort tid å konsentrere de nødvendige styrker for å nøytralisere den allierte trusel mot Rom og forbindelses linjene bak den tyske front i Midt-Italia som hittil i det vesentlige har motstått general Clarks voldsomme angrep i Cassinoavsnittet. Dette viser at det har lykkes tyskerne å utarbeide en meget effektiv anti-invasjonstaktikk. I det hele tyder det effektive tyske forsvar i Italia sammen med den stadige tyske retrett på østfronten på en radikal omlegning av hele den tyske strategi. Det ser ut som den tyske ledelse definitivt har

oppgitt tanken på en militær seier over Sovjet-samveldet og isteden forbereder seg på å møte Vestmaktenes invasjon med størst mulig styrke, tydeligvis i det håp å kunne knuse invasjonsarméene og deretter oppnå separatfred med Russland. Det er sikkert et meget lite halmstrå Hitler her klamrer seg til. Vel er vanskelighetene og farene ved invasjon på Kontinentet formidable, men Vestmaktene vet hva de går til og treffer sikkert sine forberedelser deretter. Når tiden er moden og det koordinerte angrep settes inn fra luften, øst, syd og vest, er det vanskelig å tenke seg at Hitler har chanse til å holde det gående mer enn en stakket stund - selv om han ikke akter å gi seg før ti over tolv. -

vVv

Utdrag av et brev fra en nordmann i Sverige.

Av og til blir man besatt av ren kvalme over det "normale" livet som utfolder seg omkring en her, og når vi norske ofte reagerer så voldsomt overfor vårt vertskap, er det sikkerlig meget dette som ligger bak, vi raser over å være trukket inn i en fredelig, ufarlig atmosfære, hvor ingen ofre er absolutt nødvendige, vi opprøres over overfloden på så mange områder, og dens skrikende kontrast til hvordan dere har det, vi har vanskelig for å finne oss i at det skal være slik.

Det er ingen tvil om at jo lenger en er her, desto mer vantrives man. Meget beror selvsagt på at lengslen hjem stadig vokser, utålmodigheten etter at det skal bli slutt, slitet på nervene gjør en mindre objektiv, mere tilbøyelig til forhastet, følelsesmessig reaksjon overfor små ting. Men jeg tror nok også at en del beror på at svenskene, når man lærer dem riktig godt å kjenne, viser seg så sterkt forskjellige fra oss i lynne. De svenskene som virkelig har innlevelsesevne og fantasi, og som tar tingene dypt alvorlig, dem lærer man fort å kjenne, de er ikke så skrekkelig mange, og man har ikke vært her så lenge, før de er blitt ens gode venner. Men de mange, mange som man hadde håper skulle vinne ved nærmere bekjentskap, de må jeg si stort sett har skuffet meg. Det virkelig dype, moralske innhold i striden som pågår, er det igrunnen et fåtall som har følelse av, og verst er det at interessen stort sett ikke går så dypt. Krigshendelsene, frontenes bevegelse, og til en viss grad også de opprørende tingene som hender i de okkuperte landene, omfattes med stadig større interesse, - men svenskene er og blir stort sett tilskuere til et drama, som nok episodevis kan ryste dem litt, men som ikke på noen måte angår deres sjelefred. At denne kampen mellom godt og ondt er av vesentlig betydning for dem selv, er det atskillige som ikke innser. Det fins fremdeles en hel del som betrakter nazismen som en politisk anskuelse, som de riktignok ikke deler, men som dog må respekteres som enhver annen anskuelse. - Og det er jo til sine tider direkte komisk å se hvor meget kjekkere folk er blitt etterhånden som "krigslykken" har vendt seg. Uttalelsene er svært anderledes nu enn for ett år siden. Nu, etter 3½ års krig, har f.eks. Svenska läkaresällskapet endelig mannet seg opp til å invitere de norske kollegene til sine møter. - Innstillingen til etterkrigsproblemene har inntil for kort tid siden vært preget dels av en steril skepsis, dels av mangel på interesse. Nu har plutselig etterkrigsinteressen fått en voldsom hausse, men jeg tror nok det er riktig å tyde en del av det slik, at det dreier seg om engstelse for ikke å komme ordentlig med for Sverige i alt det arbeid, først og fremst av økonomisk art, som nu skal gjøres.

En forholdsvis begrenset gruppe fremtredende svensker har jo sent og tidlig i foredrag og skrifter propagandert for en nordisk forbundsstat eller et statsforbund. Og nordmennenes enstemmige uttalelser om at det inntil videre overhodet ikke kommer på tale for vårt vedkommende, later de til ikke å høre. Bakgrunnen er for flertallet av disse mennesker redselen for Russland, som har besatt mange som en ren psykose. Finnland står deres hjerte dessuten meget nærmere enn Norge, til tross for den enestående sjofle behandling som svenskfinnene den dag idag er utsatt for fra

finskfinnenes side. Dessuten ligger det en del skepsis overfor England og USA bak det, og en merkelig tro på at de nordiske statene er så meget bedre enn alle andre land i denne stygge verden, og at de nok skal klare seg alene, bare de slutter seg sammen. Jeg tror ikke at disse folkene har noen større tilslutning i det svenske folket. Dels møter man nemlig her, særlig i arbeiderklassen, en nøktern innstilling, som ønsker konkret hjelpearbeid, forståelse og samarbeid på praktiske områder, men politisk uavhengighet, - dels møter man, og det er særlig i borgerklassen, og vers i Stockholm, en temmelig kall egoisme på Sveriges vegne, - Sverige har takket være sin skicklige regjering og sin fabelaktige oldingekonge klart seg storartet, at de må ikke binde sin skjebne til de andre nordiske landene, som har spilt sine kort så dårlig.

Men selvsagt fins her, som jeg sa, en mindre gruppe utmerkede mennesker som har både varme og vidsyn, og som vil nå frem til et hjertelig forhold mellom landene, og som vil fremarbeide dette gjennom konkret samvirke i næringsliv og kultur. Innenfor LO er det mange slike folk, og i Svensk-norsk forening gjøres det atskillige bra ting. Men det er pussig å se hvor pass lite de fleste av svenskenes velmente tiltak for å hjelpe nordmennene å lære svenske forhold å kjenne, blir påskjønnet av flyktningene. Skjønt noe bedre blir det nok etterhvert. Men ennu er flertallet av flyktninger temmelig negative i sin innstilling overfor Sverige, med en utrolig tendens til å se splinten og overse bjelken. Alt galt og smått, ja alt som bare er anderledes enn hjemme hos oss, vekker irritasjon, mens selverkjennelsen ofte glimrer ved absolutt fravær. Meget samvær mellom nordmenn går ut på i fellesskap å gasse seg over hvor frykteligе svenskene er. Og du vet, i et samfunn hvor nazistiske anskuelser og propaganda og møter er tålt, hvor det ennu fins meget sterke Tysklandssympatier, og svært megen slapp "objektivitet" og uhyggelig megen mangel på interesse, der er det irritasjonsmomenter daglig. - Men her er også så meget å glede seg over, og det blir ofte oversett, eller rettere alt slikt blir tatt som en selvfølge. Den enkle tanken, hvordan hadde vi selv oppført oss i den omvendte situasjonen, får alt for sjelden komme frem. - Jeg tror nok derfor at flertallet av flyktninger til å begynne med, etter hjemkomsten, vil være svært agressive overfor Sverige, men jeg er ikke sikker på at det vil vare så lenge. De utallige personlige vennskaper som er sluttet, kan kanskje komme til å spille en større rolle enn vi aner. 20.000 nordmenn har allikevel fått ganske dype innblikk i svensk samfunnsliv. Nu fortoner alt hjemme seg som så uendelig meget bedre, men mon ikke senere forståelsen vil komme av at atskillige ting igrunnen er ganske godt ordnet.

En gleddelig ting er at det offisielle Sverige nu stiller seg så ganske anderledes imøtekommende til våre forskjellige ønsker, det være aldri så konjunkturbetinget, så er det dog en fordel for oss. Interessen for å hjelpe på forskjellig vis får friere spillerum, Norgeshjelpens virksomhet er vokset betydelig og vil sikkerlig fortsette å vokse, og umiddelbart etter krigens opphør vil hjelpen utvilsomt bli av ganske store dimensjoner. Et pussig trekk forresten, er svenskenes påfallende trang til å reklamere med sin godgjørenhet, det gjelder ganske særlig Svenska Røde Korset, men også de andre institusjonene og enkeltpersoner også. Men noen ofre til fordel for Norge, som virkelig har betydd savn for dem selv, har det jo ennu ikke vært tale om. -

Her skrives og snakkes og tales uhyre meget. En uendelighet av møter, hvor svært mange fraser blir repetert, - svære, fete aviser med overveldende overskrifter, - ting som sløver ens sans for ordenes valør i en betenkelig grad. Ofte føler en det som en vanhelligelse at disse tingene som hender hjemme gjøres til gjenstand for alle disse osende pressekommentarene. Og her trykkes en forferdende mengde bøker, modigere og modigere jo lenger tiden går og slutten er sikret. Nu har jo forholdene i Danmark utløst en flom av presse- og møtesvada, som av og til faller en tungt for brystet. Og det er ganske artig å se hvorledes danskene er

patetisk nasjonale, ofte nokså hastemte, slik som vi også var det i den første tiden. Det er naturlig nok, men vi er bare på en måte kommet litt lenger. Her er nå ca. 10 000 dansker, for en vesentlig del jøder. De har fått atskillig hjelp av oss i organisasjonsarbeidet, vi har jo en ganske anselig erfaring i flyktningadministrasjon. De er blitt meget pent mottatt av svenskene, - forholdene er nu så helt anderledes enn da de første nordmennene kom. Men en møter nok allikevel atskillig reaksjon hos danskene også. - Det er nesten rørende å høre hvor det fyller dem med stolthet at de nu er kommet opp på siden av Norge, som de synes. Og allikevel er det jo nesten barnelek, hva de fleste av dem har opplevet, i forhold til det som gjennom år er skjedd hos oss. De har lekt post og røver, en hel del av dem, og er fyllt av barnlig henrykkelse over hvor spennende det har vært. Nordmenn og dansker går meget godt sammen her, stort sett.

Et arbeid, som fyller en med en utrolig glede om dagen, er arbeidet med å planlegge og gjennomføre hjemreisen, - at vi endelig er kommet så langt! Jeg har en del med det å gjøre, og er henrykt over det. Når blir det? Personlig har jeg jo hele tiden vært tilbøyelig til ikke å ta for hardt i med hensyn til optimisme, men i den aller siste tiden har jeg ikke kunnet dy meg for å slippe forhåpningene til. Jeg skulle nesten tro at vi er hjemme innen et halvt år er gått. Bombingen av Tyskland i løpet av vinteren har jeg stor tro på, ikke så meget ved fremskyndelsen av det s.k. "indre sammenbrudd" som ved den totale desorganisering den fremkaller. Rapportene der nedefra taler sitt tydelige sprog om begynnende kaos. Flere millioner mennesker husville, uorden i administrasjonen, trouble i industrien, håpløse kommunikasjonsforhold. Det er jo et komplisert og kjempemessig apparat som må holdes igang for at de skal kunne fortsette et effektivt forsvar på østfronten. Og "invasjonen" må vel nu kunne ventes innen forholdsvis kort tid. Stillheten på Italiafronten må jo bety at de der ikke akter å sette noe vesentlig inn, det må være store ting som forberedes. Og i Russland går det jo helt praktfullt. Som sagt, det "indre sammenbrudd" tror jeg ikke på, det må knusende militære nederlag til, pluss en indre desorganisering av forvaltningsapparatet, men dette kan komme i løpet av noen måneder.

vVv

Åndelig balance.

Påkjenningen har vært sterk hos oss lenge nå, vår nervekraft er tappet gjennom snart fire år, så det er ikke noe rart om sinnslikevekten til tider kan bli noe labil. Det er forståelig, men det er uheldig, og vi må motarbeide det.

Svingningene er særlig utpregede når det gjelder stemninger av optimisme og pessimisme omkring krigshegivenhetene, ikke når det gjelder utfallet, for det har det aldri vært tvil om, men når det gjelder spørsmålet om krigens varighet. Vi husker den eksalterte begeistring i høst da Italia kapitulerte, og hvordan folk hang med hodet noen dager senere - fordi tyskerne påstod at de hadde kastet amerikanerne på sjøen ved Salerno! Slikt har vi sett flere ganger. Etter et par stimulerende frontbegivenheter er folk innstilt på at det hele er slutt om to-tre måneder, men går det så 14 dager uten særlig oppsiktsvekkende hendelser, ser de plutselig ingen ende på elendigheten.

Etter den store stemning før jul (Teheran, Berlin-bombingen, invasjonsryktene!) er det nå igjen en del mennesker som går omkring og tuter oss ørene fulle med pessimistiske antagelser om krigens varighet. Det er for en stor del de samme folk som i høst svor på at Tyskland var ferdig før jul. Nå rokker de betydningsfullt på hodet: det er nok ikke slutt i år!

Vi etterlyser en virkelig fornuftmessig begrunnelse for denne deprimerte (og deprimerende!) innstilling. Russerne kan hver eneste uke innregistrere betydelige seire, bombingen av Tyskland har nådd stadig nye høydepunkter, utviklingen i Italia i siste uke av januar synes å avsløre

en oppsiktsvekkende svakhet og rådvillhet på tysk side. Og opprettelsen av den annen front, den veldige operasjon som skal gi Tyskland nådestøtet, står utvilsomt for døren - det viktigste er ikke om den kommer et par måneder før eller senere, men vissheten om at når den går av stabelen, er den så godt forberedt at intet vesentlig klikker og at sluttfasen blir så kort som mulig. Da er tempo løsenet, både av hensyn til den militære utvikling og av hensyn til de okkuperte land.

Men når situasjonen er slik, er det ganske absurd at mange mennesker går rundt med tryble miner og plutselig har fått det for seg at det ikke blir slutt i år. De kan ikke gi noen rasjonell begrunnelse for det. Det fins nemlig ingen, tvert imot. Det hele er et rent stemningsspørsmål, - hos de fleste sikkert en mer eller mindre ubevisst reaksjon etter høyspente forventninger de selv og ingen annen har ansvaret for. Men folk burde nå ha lært å beherske sine stemninger, både når de er sangvinske og når de er deprimerte. Hjemmefronten er ikke tjent med slike ukontrollerte, hemningsløse svingninger. Vi har bruk for stø kurs og balanserte folk. Vi har holdt hodet klart og motet oppe gjennom de alvorligste kriser ute og hjemme, gjennom de svarteste dager og år. Skal vi nå, når seieren selv ut fra en meget nøktern vurdering er i sikte, plutselig hengi oss til svartsyn og matlei pessimisme?

Snakket om de endeløse krigsperspektiver i dag er uvettig og ansvarsløs tale, og den er direkte skadelig. Vår våpenløse kamp må suge kraft ikke av noen overspent optimisme, som bare gir bakslag, men av en jevn, tillitsfull stemning av håp og tro, basert på kjennsgjerningene. Vi må ha balanse i sinnet, ikke la oss rive med av stemningsbølger i retning av den ene eller den annen ytterlighet. Er det noen som ikke kan beherske sine følelsesbestemte svingninger, så får de iallfall gjøre hjemmefronten den tjeneste å holde dem for seg selv. Deres skvalder - uten saklig grunnlag - kan svekke moralen i vår våpenløse, men kjempende arme, tære på kampvilje og handlekraft, lamme aksjonsviljen og undergrave standhaftigheten. Det er et billig krav at de holder munn mens andre slåss.

vVv

Offentlig tjeneste.

Nyordninger. - Styret i våre kommuner er overlatt en enkelt mann. Han bestemmer selv hvilke saker han vil ta opp, hvem han vil spørre til råds og hvilke råd han vil følge. Det er viktige saker som på denne måte er overlatt til tilfeldighetenes spill. Og N.S.-ordførerne er ikke de som bare holder seg til saker som nødvendigvis må avgjøres. De ynder å ta opp saker med rekkevidde langt ut over den tid de ennå kan regne med å sitte ved makten og treffer avgjørelser som kan volde ubotelig skade, f.eks. i viktige regulerings- og konsesjonssaker. Enten skal de vise initiativ for å kunne holde seg ved makten, eller det er herskertrangen som gjør seg gjeldende. Vi har jo også nok eksempler på korrupsjon. Avgjørelsene søkes gjerne kamuflert bak innstillinger fra sakkyndige eller fra komiteer som ordføreren selv har oppnevnt. Men det er klart at avgjørelsene blir ikke mere betryggende av den grunn. Og gode nordmenns navn kan på den måte tjene som reklame for NS-styret og som skalkeskjul for NS-korrupsjonen.

Derfor: Ingen god nordmann tar opp eller medvirker til å gjennomføre kommunale prinsippsaker som kan utstå til de igjen kan behandles i betryggende former.

Arbeidsmobiliseringen og offentlig tjeneste. Det forekommer dessverre fremdeles at funksjonærer i private bedrifter tar stillinger i stat eller kommune for å slippe fra en utskrivning til "nasjonal arbeidsinnsats". De unnskylder seg ofte med at de ikke kjente parolen. Gjør det derfor kjent, at ved å bryte blokaden av offentlige stillinger skader man en viktig del av hjemmefronten. Man forspiller også sin mulighet for senere

å kunne innehe offentlige stillinger.

De fleste kjenner nå til de forhold som de tvangsutskrevne arbeide under. Det er blitt klart at både av hensyn til landet og av hensyn til seg selv må hver enkelt unndra seg arbeidsmobiliseringen. Den som motsetter seg utskrivningen i den stilling hun eller han er, gjør en betydningsfull innsats. Den skaffer en seg selv en kort utsettelse ved å ta ansettelse i stat eller kommune oppnår en i det lange løp bare å skade hjemmefronten.

Derfor: Ta opp kampen mot arbeidsmobiliseringen, men bryt ikke blokaden av offentlige stillinger.

vVv

Nederland i tiden umiddelbart etter våpenstillstanden.

Den nederlandske regjering i London har i høst løftet litt på sløret for sine etterkrigsplaner. Når landet er befridd, vil det bli erklært unntagelses- og beleiringstilstand, og administrasjonen vil bli overtatt av de nederlandske militære styrkene som nå er under utdannelse i Storbritannia. Når ordenen er gjenopprettet, vil dronning Wilhelmina vende tilbake til landet og vil så snart som mulig oppfordre statsministeren og den sittende regjering til å sørge for at en ny regjering blir dannet. Skjønt noen medlemmer av den håværende regjering kan komme til å bli utnevnt på ny, vil den nye regjering i hovedsaken bli sammensatt av personer som har opphoidt seg i heimlandet i okkupasjonstiden.

De nederlandske ledere i Storbritannia, som skal få i oppdrag å gjennomføre den militære unntagelsestilstand, har allerede tatt skritt til å forberede samarbeide med pålitelige folk tilhørende den del av administrasjonen som er blitt sittende i Nederland. Forberedelsene til unntagelsestilstanden pågår med stor grundighet, og hver eneste mann som er til rådighet, blir forsøkt plasert der hvor han vil gjøre best fyldest for seg. Marinefolk vil overta havner og flåtebaser, og ingeniører vil ta kontrollen med nødvendige offentlige funksjoner som gass, elektrisitetsforsyning, m.v. Instruksjonskurser i offentlig administrasjon blir holdt for nederlenderne i den utstrekning de kan være boatte fra sitt vanlige arbeid i Storbritannia.

Regjeringen vil tydeligvis sette alt inn på å unngå forvirring i den vanskelige overgangstiden, som uunngåelig vil komme, når tyskernes og quislingenes regime brytes sammen.

vVv

Berlin - snåtrekk fra hverdagen.

"En potetgrøt gjør ikke opprør." Det er det svar vi får, når vi spør vår medarbeider om han tror civilbefolkningen i Tyskland snart vil reise seg. "Folk orker ikke mer. De har opplevd for meget. Nå er det bare en ting de samler seg om: Å berge nakne livet. Og det tar deres fulle tid. Etter et storangrep, hvor en familie har mistet alt, er det ikke anledning til å sette seg til å sørge, hverken over tapet av hjem eller pårørende. Det gjelder tvertimot å være raskest mulig i vendingen. Såsnart det gryr av dag - hvis man da kan kalle den sortgrå røken som innhyller helt byen etter et angrep for dagslys - er det å stille seg opp i kø, sammen med tusener andre, for å få papirer på at man er total skadelidt. Å stå i disse køene i timevis etter en bombenatt er så enerverende at man må ha opplevd det for å forstå det. Ikke minst fordi man ofte blir henvist til feil kø, og står hele dagen forgjeves. De bombeherjede er forbitret over den måten de blir behandlet på. Vel er de ikke vant til hensynsfullhet - det har aldri vært en tysk egenskap - men en gang må det da være grenser for hva de skal finne seg i. Misnøyen stiger med hver dag. Det er som en knurren i køene: Hvis de turde og orket.. Men de gjør ingen av delene.

Når de skadelidte endelig har fått sine kort, begynner en fortvilet rundgang omkring i byen for å få noe på dem. Etter det første storangrep på hovedstaden 22. nov. var det umulig å få et par sko på kort i Berlin.

Det er i denne forbindelse karakteristisk hva berlinerne sa om julen 1943 sammenlignet med julen året før: Ifjor trålet vi butikkene etter varer - iår tråler vi byen etter butikker.

Forlystelseslivet florerer tross alle katastrofer, men nivået er sunket til et uhyggelig lavmål. Selv på de bedre teatre er stykkene nærmest å betegne som lidderlige. Og i alle filmer er der innlagt de krasseste, mest sansepirrende scener - ofte fullstendig umotivert. Det skal kraftig kost til for å holde publikums interesse fangen. - De kinoer som står igjen i utkanten av byen er åpne fra tidlig om morgenen. Der kan de bombete gå ut og inn som de vil, gratis, og bli sittende så lenge de vil. Kinoene er ikke lenger bare forlystelsessteder - de er også herberger for husville.

Illegale aviser ser ikke menigmann ofte i Tyskland. Men at de eksisterer vitner et oppslag i Berlin for noen tid siden om. Der ble det kunngjort at enhver som hadde den ringeste befatning med illegale blader ville bli skutt. - Tyskerne har ikke samme behov for en illegal presse som vi, fordi de jo alle har radio. Og tiltross for at det er dødsstraff å høre på utlandet, er det sikkert ikke mange tyskere idag som ikke lytter på London når de tror seg ubemerket og ser sitt snitt til det. - Av stoff utenfra ellers får tyskerne med hvert bombeangrep millionvis av flyblader som de allierte slipper ned. Det er propagandaskrifter til de tyske mødre, arbeidere, etc. Man ser ofte på gaten at tyskere bøyer seg fort ned og tar dem opp, tiltross for at det naturligvis også for en slik forbrytelse er dødsstraff.

Blant de bombete bygninger er det noen som det er av særlig interesse for norske å høre om: Terbovens kontorer i Berlin, Nasjonal Samlings kontorer, Pass- Stelle og Gestapos hovedkontor er totalt nedbrent. D.v.s. at praktisk talt alle papirer som har med norske borgere og norske forhold å gjøre er vekk.

Vi spør vår medarbeider om det er sant at tyskerne viser en så storartet "holdning" under bombeangrepene, som det blir fremholdt i tyske aviser. Han benekter det. Folk er umåtelig nervøse, og i bombekjellerne er det alltid noen som ikke klarer å beherske seg. En eiendommelig liten detalj er at etter et stor-angrep har nesten alle man treffer utslett rundt munnen.

De allerfleste barn er nå for godt evakuert fra byen. De var evakuert isommer, men kom tilbake da høstkulden satte inn, og opplevde således de første stor-angrep. Nå er barna med lærere og lærerinner sendt til leirer ute på landet, hvor de fortsetter skolegangen. - Gutter i 12-15 årsalderen er anbragt i kasserner, hvor de trenes militært, samtidig med at de får "skoleundervisning". Som man kan tenke seg er skoleundervisningen begrenset til et minimum. Guttene bibringes i virkeligheten bare militære kunnskaper. Og hva med dem når freden kommer? Det er et av de spørsmål som er begynt å beskjeftige ikke bare tyske foreldre, men også mange av de yngre tyske soldater, som ikke kjenner noen annen form for eksistens enn soldaterlivet. De vet ganske enkelt ikke hva de skal stille opp med freden. De mangler de elementæreste forutsetninger for å fylle nesten enhver plass i et freds-samfunn. I denne forbindelse oppstår også spørsmålet om hva det skal gjøres med all den kvalifiserte kvinnelige arbeidskraft, som i krigsårene har holdt ervervslivet gående. Skal kvinnene sendes tilbake til hjemmene og helt ukyndige menn overta deres plasser? Eller skal kvinnene fortsette og mennene stelle hjemme og utdanne seg ved siden av?

Goebbels gir ikke svar på disse og lignende spørsmål i sine store, ukentlige taler og artikler. Han bedyrer bare at aldri har det tyske folk vært sikrere på seiren enn nå, og aldri har det stått mer sammensveiset skulder ved skulder. Når man vet at befolkningen, med unntagelse av et fåtall innen partiet, forlengst har oppgitt enhver tro på seir og bare stunder etter at dette mareritet skal være slutt - og når man har hørt hvordan tyskere fra andre kanter av landet, særlig fra Hamburg, gotter seg over at Berlin nå endelig får sin bekomst (Berlin er fantastisk upopulær

overalt ellers i riket) - så virker unektelig forsikringen om den ubrytelige hjemmefront litt komisk. Sannheten er at det rakner på alle kanter.

vVv

Intet umulig i tider som disse.

Det er nå meningen å gjøre den avskjedigede sjef for Kringkastingen dr. philos. (Greifswald!) Ei. Mæhle, til professor i pressevitenskap.

vVv

NS og de sinnsyke.

Nedenstående brev fra NS-fylkesmann Kvadsheim om forholdene på Opdøl asyl gir et treffende bilde av de tilstander NS er iferd med å skape i landet.

Innenriksdepartementet,
Helseavdelingen.

Vedlagt returneres klage fra Rangvald Midtbø, Opdøl sykehus og direktør Bauges svar.

Jeg er med i kontrollkomiteen ved Opdøl sykehus og kan ikke tilegne meg pleier Midtbøs oppfatning av forholdene ved sykehuset.

Patientene blir tildelt "Fritt Folk" og nu er en hel del av dem ivrige NS-folk og hilser "Heil og Sæl" når kontrollkomiteen kommer. De vil ut av sykehuset og få satt inn Fylkeslægen og de andre som ikke er NS-istedet. "Fritt Folk" får de tildelt av herr Midtbø som har fått en del eksemplarer til utdeling. Partiet har altså en hel stab av tilhengere ved sykehuset. De vil skrive til Føreren og har en hel del brev som de ber meg besørge. Det er selvfølgelig noe sprøyt som jeg ikke har funnet å kunne sende videre.

Jeg tviler ikke på at Midtbø mener det godt, men jeg tror de vil være enig med meg i at det ikke er det rette sted og drive propaganda blant patienter som har vært der fra 20 år og nedover og som muligens aldri kommer ut fra sykehuset.

Direktør Bauge er ikke noen meget talende mann. Han er ikke noe begeistret for Midtbø som rett som det er fratrer tjenesten for å reise på stevner i Oslo, Trondheim o.s.v. Det er ikke for mange pleiere ved sykehuset. Det er dessuten patienter fra andre sykehus, så Opdøl er nå ganske overfyllt.

Midtbø har alltid fått full betaling for den tid han har vært borte og reist på NS-stevner o.l.

Mitt inntrykk av Midtbø er at han er en vanskelig mann. Han har tidligere tilhørt flere forskjellige partier, og alltid vært meget aktiv. Jeg har konferert med fylkesføreren om Midtbø, og han mener også at han er så vanskelig at han bør omplasseres å komme bort fra Opdøl da han må sies å være i konflikt med praktisk talt hele sykehuset utenom de syke.

Partiet har lovet å forsøke å omplassere ham, noe som jeg synes ville være den beste ordning.

Heil og Sæl
Erling Kvadsheim
fylkesmann (sign).

vVv

Svartebørshaien, nasisten Ola Skylstad, ordfører og lensmann i Hjørundfjord er kommet kraftig ut å kjøre. I en lederartikkel i avisen etter nyttår skrev "storbonden" Skylstad: "Produsentane må no henge i, og dei tallause påboda kan kjennast som tvang. Men er fellesbate og eigenbare rett plasert, vert samarbeid uskreva lov, og fasitten god. Nyordninga lover landvinning og ljose tider. For herad og fylke passer vårt førarprinsipp." - Jo, fasitten er blitt særdeles god for Skylstad sitt vedkommende. I kraft av "førarprinsippet" har han ordnet både landvinning og "ljose tider for seg selv, selv om det ble heller mindre av fellesbaten. - 14 dager etter at han skrev dette i avisen, ble han hentet av prispolitiet og satt

i arrest, tiltalt for den største svindel i sitt slags her i Møre fylke.

Av herr "ordførerens" synderegister frangår det at han har svindlet bort atskillig over 4000 kg. melk. Han har gitt en masse falske oppgaver og benyttet forfalskede og ant dateterte erklæringer til forsyningsnevnda, og forfalsket bevisene i saka, foruten at han har gitt uriktige meldinger om husdyrbestanden, og svindlet med fettkortene. I sannhet en verdig representant for NS, fellesnytten foran egennytten og alt det andre nazistene taler og skriver så vakkert om.

vVv

"RUNDSKUE" - vår utmerkede kollega - bragte i sitt julenummer en artikkel som fortjener å bli kjent over hele landet. Vi gjengir den nedenfor, og benytter anledningen til å bringe redaktøren vår hyldest.

ANGIVERE.

Det er sannsynlig at størstedelen av våre lesere ikke på noen måte gjør seg skyld i det forhold vi vil påtale i dette års siste nr. av vår avis. Dere pålegger vi en særlig oppgave i jule- og nyttårshelgen: Ta frem dette spørsmålet overfor folk som ikke har lest avisen men ellers er pålitelige nok, og slå hensynsløst ned på alt skvalder om hint og hitt. Rett særlig en advarsel til kvinnelige "ryktekverner", og treffer dere sammen med mannlige utgaver av arten, sørg ettertrykkelig for at de får vite at det er folk som passer på dem, ikke bare gestapo, men også andre. I det nye året, det hardeste og avgjørende, b l i r k r a v e t t i l h j e m m e f r o n t e n s s e l v d i s i p l i n A B S O L U T T. Oppgavene blir å svære, og terroren fra nazistene og quislingene så innmari, at en må gå til et krav om disiplin til hele hjemmefronten som er like strengt som det disiplinærkrav som stilles til våre soldater ute. Bruddet på selvdisiplinen vil uvegerlig føre til straff, enten s y e b l i k k e l i g eller i etterkrigstidens oppreinskningsperiode. Dette bør folk notere seg om de er aldri så meget jøssinger. Kravet på jøssingtitelen forutsetter ikke bare en solid politisk holdning, men også en solid o p p t r e d e n, en solid handling selv om en ikke direkte understøtter illegalt arbeide.

I de 3½ års okkupasjon har det norske folk lært en art mennesker å kjenne hvis moral er uten enhver sosial samvittighet og hvis gjerninger i gemenskap og usselheter så lave at utryddelsen av forekomstene må bli et folkekrav i det ny-demokratiske Norge etter krigen. Vi sikter til angiverne, de farligste parasitter som noensinne har snyltet på det norske samfunnet. Av lav- og egoistisk materielt begjær er de til hvilken som helst tid klar til å selge sine landsmenn til sine tyske herrer. Slike angivere har vi to slag av: medlemmer i NS, i følge opplysninger o Oslo-aviser om det stjålne NS-arkiv i Ålesund og Skien, fikk en her et overveldende bevismateriale for en storstilet angivervirksomhet gjennom parti medlemmer, en lang rekke gode jøssinger er ført i klørne på gestapo gjennom disse NS-angiversentralene (NS Kretskontor). Materialet er så avslørende at det allerede nå har domfelt til strenge straffer de fleste NS-medlemmer i byen og distriktet. De l e i e d e gestapoangivere har vi også lært å kjenne, men her har folk i selvdisiplin stort sett klart å holde seg unna, ikke minst gjennom advarsler i den illegale pressen.

Men så var det den tredje gruppen av angivere. De finnes innen jøssingenes egen leir, e r jøssinger, men pratende, skvaldrende, ryktemakende jøssinger på jakt etter "å få vite noe", som kombinerer arrestasjoner på den mest vanvittige måte og som ved sin prat lettvint bygger opp et illegalt nett for gestapo, i de fleste tilfeller heldigvis uten å ramme de som er med, men likefullt til ubotelig skade for alt illegalt arbeide. Sommetider vet slike folk noe, gestapo ønsker "mella" igang når de sender sine folk ut, men oftest er det om ting de ikke har den ringeste rede på. Men i alle tilfeller kan de skaffe gestapo en tråd å hale i. Og så følger arrestasjoner. Slike folk hungrer etter å "ha rede på ting", de er ikke kommet over sensasjonstadiet i krigen. Det er oftest de samme folk som

svikter har de blir bedt om å assistere med et eller annet, som unnslår seg når det stilles paroler, som kritiserer de ute for at de ingenting gjør og folk her hjemme for det de gjør. Ofte er det stripete som holder på å vaske "zebraen" av seg. Men dessverre hender det at det er bra folk som ikke vil noe ondt, men som ikke finner annet å hjelpe hjemmefronten med enn med vrøvl og farlig prat. De er angivere uten å vite om det og uten å ville det.

De siste begivenheter i byen avslørte hårreisende ting i den retning, ren løgn, opplagt feilaktige "tolkninger" og "opplysninger", vanvittige "kombinasjoner". Men gestapo tar til takke med det de "snapper på byen", og de karene kan muligens sikte fra eventuelle "treffere" og arbeide med opplysninger de ikke kan skaffe seg på annen måte. Atter en gang: Gestapo ø n s k e r at folk skal prate. Hjemmefronten krever at f o l k s k a l h o l d e k j e f t.

Vi kjenner selv ikke noe til bakgrunnen for de siste arrestasjoner men vi vet en ting: Ved prat i butikker og på arbeidsplasser "i all fortrolighet", "fra sikkert hold, men bare mellom oss to", b l i r a l l e p r a t e n d e j ø s s i n g e r s t i l l e t i k l a s s e m e d a n g i v e r n e. De er angivere. Skru av den fossende kranen av tøv og tull. H j e l p de pårørende til slike som blir tatt slik at de ikke lir noen nød. S p ø r i k k e e t t e r t i n g s o ' i k k e v e d k o m m e r d e g. Vi gjentar kravet for 1944: SJØLDISIPLIN i ytterste mening av ordet! En MASSEDISIPLIN som gjør det lettere for hjemmefronten å arbeide. Ja blir!

N O R G E , N A Z I S M E N S N E D E R L A G.

vVv.

Kaj Munks mordere.

Det fremgår av politirapporten at Kaj Munk ble ført til gestapos kvarter i Silkeborg. Etter forhøret ble han sendt bort ledsaget av 3 Schalburgmenn (danske quislinger) som siden skjøt dikterpresten utenfor byen. Det danske politi kjenner morderne, men de er ført i sikkerhet av tyskerne, som fra første stund søkte å hindre at mordet ble oppklart. Slik er nazistene. Ingen forbrytelse er for gemen som ledd i deres brutale voldsherredømme.

vVv

Til ettertanke.

Kaj Munk hadde de siste år gjort nyttårsgudstjenesten til en ganske særlig høytid i sin lille kirke. Prekenen var utarbeidet med spesiell omhu og kirken var vakkert pyntet. I år var ikke kirken pyntet som vanlig og da gudstjenesten skulle begynne, kom Kaj Munk iført ytterfrakk frem i kirkegangen og meddelte at han ikke fant anledning til noen nyttårsgudstjeneste da de velsituerte i sognet hadde stillet sine hester og vogner til tyskernes tjeneste for befestningsarbeider. Hadde det vært småfolk som hadde latt seg lokke av de tyske tilbud, sa han, kunne jeg forstått det, men det er umulig nu. Hvis man er redd for å delta åpent i kampen, er det minste man kan forlange at folk holder seg passive. - Slik talte Kaj Munk til sine sognebarn. Hans ord burde vekke til ettertanke mange som gjerne vil regnes som "gode jøssinger".

vVv

Nedenstående artikkel fra "NORGES NYTT" (Stockholm) er som talt ut av vårt hjerte.

INGEN MANNJEVNING!

Når det tales om den norske hjemmefronts kamp har man av og til her i Sverige kunnet merke en viss tendens til å forgylle en enkelt klasses, en enkelt stands eller en enkelt yrkesgruppes innsats på bekostning av de andre. I den siste tid har denne tendens fått uttrykk i artikler

i svensk presse.

På det store flertall av nordmenn hjemme og ute virker enhver form for sådan mannjevning dypt forstemmende, og det er grunn til å rope et alvorlig varsko overfor disse tendenser og den tankegang de representerer. Og man kan trygt regne med at hjemmefronten selv sterkest reagerer mot alt som smaker av sådan mannjevning.

Det er riktig nok at enkelte befolknings- eller yrkesgrupper er kommet mere i skuddlinjen enn andre, ifølge sin egenart og sin oppgaves stilling overfor okkupasjonsmakten og dens håndlangere. Og forsåvidt kan enkelte gruppers ofre ha blitt tyngre enn andre. Men vi skal aldri glemme det faktum at 98 % av vårt folk står samlet som en mur mot undertrykkerne og at alle disse 98 % står klar til å gjøre sin innsats og til å bære sine byrder.

Under kampens gang har snart den ene, snart den andre gruppen ært ute i ildlinjen. Hver enkelt gruppes innsats fortjener den største anerkjennelse, og har også fått den etterhvert i den utstrekning gjerningene ennu er kjent. Men vi tar neppe feil når vi sier at disse grupper selv er de første til å se sin innsats som et ledd i kampen, som en episode. Hvert av disse ledd, hver av episodene er vunne slag i vår krig og vi skal ikke glemme dem som vant trefningene for oss.

Men vi skal heller ikke ta disse enkelte ledd i kampen opp på en vektskål og veie dem mot hverandre. Vi skal aldri tape helheten og sammenhengen av syne.

Vi vet at det vi her hevder er i beste overensstemmelse med det synet som behersker det norske folk i denne sak. Og det er det norske folks kamp det gjelder, det norske folk, slik det idag står samlet som aldri før i sin historie, - et folk som ikke kan og ikke må oppløses i sine enkelte faktorer.

Vi skal også minnes, at når freden kommer, er det alle gode nordmenns håp at den samling som har kunnet skje om våre faner i både den våpenløse strid hjemme og den vepnede kamp ute skal kunne fortsette i fredens byggende gjerning. Og alt som kan bringe splid og forstyrrelse inn er av det onde.

vVv

Fem fører-ord.

Hitler 1939: I 1940 faller avgjørelsen. Seieren blir vår, hva som enn skjer.

Hitler 1940: Året 1941 vil bringe fullbyrdelsen av historiens største seier.

Hitler 1941: La oss be til Gud om at året 1942 vil gi oss avgjørelsen som skal redde vårt folk og våre allierte.

Hitler 1942: Året 1943 vil kanskje bli vanskelig, men sikkert ikke hårdere enn det foregående.

Hitler 1943: Året 1944 vil bli meget vanskelig.

Meget vanskelig, ja - men vi skal greie det!

vVv